

פרק 1 - חשבוונאות לאומית

בנושא זה, בעיקר נדרש להכיר את לוח 14.2.

דו"ח מקורות ושימושים

מקורות	שימושים		
GDP - תמ"ג	C - צריכה פרטית	צריכת משקי בית	צריכת מלכ"רים
IM - ייבוא	G - צריכה ציבורית	הוצאה ממשלתית לצריכה אינדיוידואלית - G1	הוצאה ממשלתית לצריכה קולקטיבית - G2
	I - השקעה מקומית	שינוי במלאי	השקעה בנכסים קבועים
	EX - ייצוא		

צריכה פרטית C + הוצאה ממשלתית לצריכה אינדיוידואלית G1 = צריכה אינדיוידואלית בפועל

C+G – הוצאה לצריכה סופית

C+G+I = שימושים מקומיים בתוצר

C+G+I+EX = סך השימושים במקורות

$$\text{מקדם התלות הכלכלית} = \frac{IM - EX}{GDP}$$

מקורות	מרכיבי המקורות
GDP – תמ"ג	תוצר שירותים ציבוריים
	תוצר שירותי דיור
	תוצר מקומי גולמי של הסקטור העיסקי

דו"ח היווי הון

חיסכון	השקעה
S – חיסכון גולמי	
IM-EX עודף ייבוא	I – השקעה מקומית

GNP (תל"ג) = GDP (תמ"ג) בניכוי הכנסות גורמי ייצור זרים בארץ ובתוספת הכנסות גורמי ייצור ישראלים בחו"ל.

GNP (תל"ג) = GDP (תמ"ג) בניכוי עובדים זרים נטו

תמ"ג בניכוי הערך המוסף חברות הזנק = תמ"ג ללא חברות הזנק

תוצר ריאלי ונומינלי

- **תוצר נומינלי** הוא תוצר במחירים שוטפים (מחירי אותה שנה של התוצר עצמו).
- **תוצר ריאלי** הוא תוצר במונחי שנת בסיס. ניתן להשוותו לתוצרים של שנים אחרות במחירי אותה שנת בסיס ולקבל שינוי ריאלי בתוצר.
- **אינפלציה** עלייה ברמת המחירים.

התוצר של שנת 2000 במחירי 99 ($GNP_{2000 \text{ in } 1999 \text{ prices}}$) היה 120.

התוצר של שנת 2000 במחירי 2000 ($GNP_{2000 \text{ in } 2000 \text{ prices}}$) היה 132.

התוצר של שנת 99 במחירי 99 ($GNP_{1999 \text{ in } 1999 \text{ prices}}$) היה 100.

מה ניתן לומר על האינפלציה (עלייה ברמת המחירים) והצמיחה (גידול בתוצר) בשנת 2000 ?

1. לחישוב האינפלציה (גידול ברמת המחירים) נחלק את **אותו תוצר** במחירי **שנים שונות**.

$$\text{אינפלציה} = \frac{GNP_{2000 \text{ in } 2000 \text{ prices}}}{GNP_{2000 \text{ in } 1999 \text{ prices}}}$$

2. לחישוב הגידול ה**ריאלי** בתוצר נחלק את **תוצר שונה** במחירי **אותה שנה** (לא חשוב איזו שנה).

$$\text{גידול ריאלי בתוצר} = \frac{GNP_{2000 \text{ in } 1999 \text{ prices}}}{GNP_{1999 \text{ in } 1999 \text{ prices}}}$$

1. לחישוב הגידול ה**נומינלי** בתוצר נחלק **תוצר שונה** במחירים **שונים** (כל תוצר במחירי השנה שלו. זה נקרא גם **תוצר במחירים שוטפים**).

$$\text{גידול נומינלי בתוצר} = \frac{GNP_{2000 \text{ in } 2000 \text{ prices}}}{GNP_{1999 \text{ in } 1999 \text{ prices}}}$$

דוגמא :

התוצר של שנת 2008 במחירים שוטפים היה 150 מיליארד ₪.

התוצר של שנת 2007 במחירים שוטפים היה 120 מיליארד ₪.

התוצר של שנת 2008 במחירי שנת 2000 היה 100 מיליארד ₪.

התוצר של שנת 2007 במחירי שנת 2000 היה 95.23 מיליארד ₪.

מה הייתה הצמיחה והאינפלציה בשנת 2008 ?

תשובה: גידול נומינלי = $150/120$, גידול ריאלי = $100/95.23$, אינפלציה = גידול נומינלי חלקי גידול ריאלי. הצמיחה הייתה 5% והאינפלציה 19% בקירוב

תוצר ריאלי ונומינלי

הערה: כל התשובות הן קירוב לתוצאה הנכונה.

שאלה 1.1

ידועים הנתונים הבאים:

התוצר הלאומי הגולמי עלה מ- 1000 מיליארדי שקל בשנת 2007 ל- 1050 מיליארדי שקל בשנת 2008. מדד מחירי התוצר הלאומי עלה ב- 3% בשנת 2008. בכמה השתנה התוצר הריאלי בשנת 2008 לעומת 2007?

א. ב 1.94%.

ב. ב 8%.

ג. ב 5%.

ד. ב 3%.

שאלה 1.2

ידועים הנתונים הבאים:

התוצר הלאומי הגולמי עלה מ- 1000 מיליארדי שקל בשנת 2000 ל- 1020 מיליארדי שקל בשנת 2001. מדד המחירים בשנת 2000 היה 120 ובשנת 2001 היה 126. בכמה השתנה התוצר הריאלי בשנת 2001 לעומת 2000?

א. התוצר הריאלי קטן ב 2.857%.

ב. התוצר הריאלי קטן ב 3%.

ג. התוצר הריאלי גדל ב 3%.

ד. התוצר הריאלי גדל ב 2.857%.

שאלה 1.3

ידועים הנתונים הבאים :

התוצר במחירים שוטפים עלה ב 20% בשנת 2001. מדד המחירים בשנת 2001 עלה ב 12%. בכמה השתנה התוצר הריאלי בשנת 2001?

- א. התוצר הריאלי קטן ב 7.1%.
- ב. התוצר הריאלי קטן ב 32%.
- ג. התוצר הריאלי גדל ב 32%.
- ד. התוצר הריאלי גדל ב 7.1%.

שאלה 1.4

ידועים הנתונים הבאים :

התוצר הלאומי הגולמי עלה מ- 4000 מיליארדי שקל בשנת 2008 ל- 5184.6 מיליארדי שקל בשנת 2010. מדד המחירים עלה בשנת 2009 ב 3% ובשנת 2010 עלה המדד בעוד 4%. בכמה השתנה התוצר הריאלי בשנת 2010 לעומת 2008? מה היה הגידול הריאלי הממוצע בין השנים 2008-2010?

- א. התוצר הריאלי גדל בין השנים 2008-2010 ב 21%, והגידול הממוצע היה 10%.
- ב. התוצר הריאלי גדל בין השנים 2008-2010 ב 21%, והגידול הממוצע היה 10.5%.
- ג. התוצר הריאלי גדל בין השנים 2008-2010 ב 24.6%, והגידול הממוצע היה 12.3%.
- ד. התוצר הריאלי גדל בין השנים 2008-2010 ב 24.6%, והגידול הממוצע היה 11.6%.

שאלה 1.5

ידועים הנתונים הבאים :

התוצר הלאומי הגולמי עלה מ- 2200 מיליארדי שקל בשנת 2000 ל- 2420 מיליארדי שקל בשנת 2001. מדד מחירי התוצר הלאומי עלה ב- 4% בשנת 2001. האוכלוסייה גדלה ב 3%. מכאן ש :

- א. התוצר הריאלי לנפש קטן ב 3%.
- ב. התוצר הנומינלי לנפש גדל ב 6.8%.
- ג. התוצר הנומינלי לנפש גדל ב 3%.
- ד. התוצר הריאלי לנפש גדל ב 3%.

שאלה 1.6

ידועים הנתונים הבאים :

התוצר הנומינלי גדל ב 8% בשנת 2001. מדד מחירי התוצר הלאומי עלה ב- 2% בשנת 2001. האוכלוסיה גדלה ב 4%. מכאן ש :

- א. התוצר הריאלי לנפש קטן ב 3%.
- ב. התוצר הנומינלי לנפש גדל ב 6.8%.
- ג. התוצר הנומינלי לנפש גדל ב 3%.
- ד. התוצר הריאלי לנפש גדל ב 1.8%.

שאלה 1.7

ידועים הנתונים הבאים :

התוצר הלאומי הגולמי עלה מ- 2,000 מיליארדי שקל בשנת 2006 ל- 2,317.67 מיליארדי שקל בשנת 2008. מדד המחירים בשנת 2006 היה 138 ובשנת 2008 היה 144.9. בין השנים 2006-2008, האוכלוסיה גדלה מ 6 מיליון ל 6.24 מיליון.

- א. התוצר הריאלי לנפש גדל בין השנים 2006 – 2008 ב 6.1%, והגידול הממוצע בו היה 3%.
- ב. התוצר הריאלי לנפש גדל בין השנים 2006 – 2008 ב 6.1%, והגידול הממוצע בו היה 2%.
- ג. התוצר הריאלי גדל בין השנים 2006 – 2008 ב 10.3%, והגידול הממוצע בו היה 6.1%.
- ד. התוצר הריאלי גדל בין השנים 2006 – 2008 ב 10.3%, והגידול הממוצע בו היה 3%.

- הפתרונות לאבטלה קלאסית או קיינסיאנית אינם פותרים אבטלה נורמלית (טבעית).

פרק 2 שוק מטבע חוץ

תיאוריה

משק ללא תנועות הון

הביקוש למט"ח הוא ביקוש של היבואנים וההיצע של מט"ח הוא היצע של יצואנים.

הייבוא $IM(e, P^*, P, y)$

(-) (-) (+) (+)

הייצוא $EX(e, P^*, P, y^*)$

(+) (+) (-) (+)

מדיניות שע"ח:

1. שע"ח קבוע.

2. שע"ח נייד.

שינוי – עקומה שזזה / מדיניות	שער חליפין קבוע	שער חליפין נייד
תוצר במשק גדל – ביקוש למט"ח גדל.	ייבוא גדל, ייצוא לא משתנה, נוצר עודף ביקוש למט"ח שמסופק ע"י הבנק המרכזי. ירידה ביתרות מט"ח.	שער החליפין עולה, ייבוא וייצוא גדלים.
תוצר חו"ל גדל – היצע המט"ח גדל.	ייצוא גדל, ייבוא לא משתנה, נוצר עודף היצע של מט"ח שנקנה ע"י הבנק המרכזי. עלייה ביתרות מט"ח.	שער החליפין יורד, ייבוא וייצוא גדלים.
מחירים בארץ עולים (אינפלציה מקומית) – ביקוש למט"ח גדל והיצע המט"ח קטן.	ייבוא גדל, ייצוא קטן, נוצר עודף ביקוש למט"ח שמסופק ע"י הבנק המרכזי. ירידה ביתרות מט"ח.	הביקוש גדל, אך ההיצע יורד. שער החליפין עולה באותה מידה שהמחירים המקומיים עולים ואין שינוי בייבוא ובייצוא.
משק עם תנועות הון נכנסות - עלה הפער בין הריבית בארץ לבין הריבית בחו"ל	יש כניסה של תנועות הון, מאחר ששער החליפין קבוע, הייבוא והייצוא לא משתנים והמדינה קונה את כל ההון שנכנס. עלייה ביתרות מט"ח	יש כניסה של תנועות הון וההיצע גדל, אך לא בגלל הייצוא. שער החליפין יורד, הייבוא גדל והייצוא קטן. נוצר עודף ייבוא שמממן כולו ע"י תנועות ההון הנכנסות.
משק עם תנועות הון נכנסות - ירד הפער בין הריבית בארץ לבין הריבית בחו"ל	יש יציאה של תנועות הון, מאחר ששער החליפין קבוע, הייבוא והייצוא לא משתנים והמדינה מוכרת את כל ההון שיוצא. ירידה ביתרות מט"ח	יש יציאה של תנועות הון וההיצע קטן, אך לא בגלל הייצוא. שער החליפין עולה, הייבוא קטן והייצוא גדל. נוצרת ירידה בייבוא שנגרמת כולה כולו ע"י תנועות ההון היוצאות.

הערה: העלאת ריבית במשק היא כלי לריסון ביקושים והורדת אינפלציה. הבעיה שנוצרת היא כניסה מרובה של תנועות הון, אשר מורידות את שער החליפין וגורמות לירידה בכדאיות הייצוא ועלייה בכדאיות הייבוא. אם הממשלה רוצה לעצור את זה היא צריכה לקנות את המט"ח הנכנס.

שאלה 1

במשק המצוי בשיווי משקל באבטלה נהוג משטר שער חליפין נייד עם תנועות הון חופשיות. להלן מספר טענות:

- א. הייבוא תמיד שווה לייצוא.
- ב. עליית שער הריבית המקומית יביא לירידה בתנועות ההון הנכנסות.
- ג. עליית שער הריבית המקומית יביא לגידול בייבוא.
- ד. עליית שער הריבית המקומית יביא לגידול בייצוא.

שאלה 2

במשק המצוי בשיווי משקל באבטלה נהוג משטר שער חליפין נייד עם תנועות הון חופשיות. הממשלה הגדילה את הוצאותיה במימון מלווה מהציבור. להלן מספר טענות:

- א. פעולת הממשלה תגרום לעליית שער החליפין.
- ב. הייבוא יגדל והייצוא יקטן.
- ג. עליית שער הריבית המקומית תביא להשפעה זהה.
- ד. הגדלת הוצאות הממשלה במימון של הטלת מיסים הייתה מביאה לתוצאות הפוכות.

שאלה 3

משק מצוי בשיווי משקל באבטלה. במשק נהוג משטר שער חליפין נייד עם תנועות הון חופשיות. הנגיד האמריקאי העלה את שער הריבית. כתוצאה מכך:

- א. יחול גידול בעודף הייבוא ושער החליפין יעלה.
- ב. יחול קיטון בעודף הייבוא והפער הדיפלציוני יצטמצם.
- ג. הצריכה הפרטית לא תושפע משינוי זה.
- ד. יחול גידול בהעברות חד צדדיות.

שאלה 4

משק מצוי בשיווי משקל באבטלה. במשק נהוג משטר שער חליפין נייד עם תנועות הון חופשיות. במשק חל גידול בתוצר. כתוצאה מכך:

- א. שער החליפין ירד והייבוא יגדל.
- ב. יחול קיטון בעודף הייבוא והפער הדיפלציוני יצטמצם.
- ג. יהיה גידול בתנועות ההון הנכנסות.
- ד. שער החליפין יעלה ולא יחול שינוי בעודף הייבוא.

שאלה 5

משק מצוי בשיווי משקל באבטלה. במשק נהוג משטר שער חליפין נייד עם תנועות הון חופשיות. במשק חל גידול בתוצר במקביל לעלייה בשער הריבית המקומי. כתוצאה מכך:

- א. יחול גידול בעודף הייבוא ושער החליפין יעלה
- ב. יחול קיטון בעודף הייבוא והפער הדיפלציוני יצטמצם.
- ג. לא ניתן לדעת מה יקרה לשער החליפין והייצוא, אך הייבוא ועודף הייבוא יגדלו בהכרח.
- ד. כל הטענות האחרות אינן נכונות.

שאלה 6

משק מצוי בשיווי משקל באבטלה. במשק נהוג משטר שער חליפין נייד עם תנועות הון חופשיות. במשק חל קיטון בתוצר במקביל לעלייה בשער הריבית המקומי. כתוצאה מכך:

- א. יחול גידול בעודף הייבוא ושער החליפין יעלה
- ב. יחול קיטון בעודף הייבוא ושער החליפין ירד
- ג. לא ניתן לדעת מה יקרה לשער החליפין והייצוא, אך הייבוא ועודף הייבוא יגדלו בהכרח.
- ד. לא ניתן לדעת מה יקרה לייבוא, אך הייצוא יקטן ועודף הייבוא יגדל.

שאלה 7

משק מצוי בשיווי משקל באבטלה עם משטר של שער חליפין נייד. באיזה מהמיקרים הבאים יירד שער החליפין?

- א. הציבור צופה תיסוף בשער החליפין.
- ב. הריבית בארץ עלתה ב 1% והריבית בחו"ל עלתה ב 2%.
- ג. רמת המחירים בארץ עלתה ב 3% ורמת המחירים בחו"ל עלתה ב 2%.
- ד. רמת הסיכון של מדינת ישראל עלתה ודירוג האשראי שלה ירד.
- ה. התוצר העולמי קטן.

שאלה 8

בשנים 2010-2011 רכש הנגיד הישראלי סטנלי פישר כמויות גדולות של דולרים, על מנת לגרום לעלייה בשער הדולר. פעולה זו:

- א. מקטינה את היצע הכסף המקומי.
- ב. מגדילה את עודף הייבוא.
- ג. פועלת לטובת היצואנים והצמיחה במשק.
- ד. מקטינה את הצמיחה במשק, כי שקל חלש רע למדינה.

שאלה 9

להלן מספר טענות לגבי שוק מטבע חוץ :

- א. במשטר שער חליפין נייד ייתכן עודף ביקוש למט"ח.
- ב. הגדלת העברות חד צדדיות למדינה (מענקים) תגרום לירידת שער החליפין במשטר שער חליפין נייד ושער חליפין קבוע.
- ג. במשק עם משטר שער חליפין נייד כל שינוי יוביל להתייצבות ע"י שינוי בשער החליפין.
- ד. במשטר שער חליפין קבוע כל שינוי יוביל להתייצבות ע"י שינוי בשער החליפין.

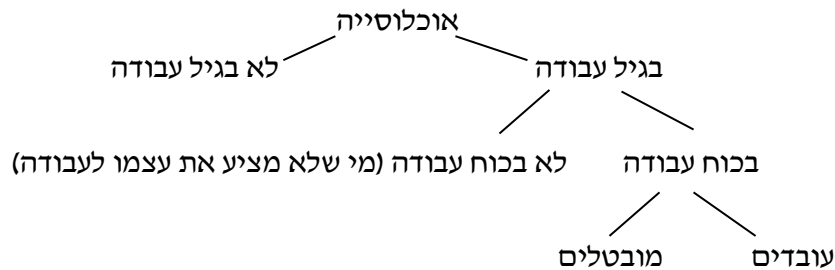
שאלה 10

שאלה זו ירדה מחומר הלימוד שלכם. התעלמו ממנה בסרטוני הוידאו.

פרק 3 - שוק העבודה

היצע עבודה

אוכלוסייה – אזרחי המשק ותושבי הקבע של המשק.
 אוכלוסייה בגיל העבודה בתוכם יש כאלה שהם בכוח העבודה וכאלה שלא בכוח העבודה.
 אוכלוסייה לא בגיל העבודה – זקנים וילדים.
 כוח העבודה – האנשים שמחפשים עבודה ומציעים את עצמם.

* כל אלה שהם בכוח העבודה הם היצע העבודה.

שינויים בשיווי משקל בשוק העבודה.

שינוי במספר המועסקים	שינוי בשכר הריאלי	תזוזה של עקומה	שינוי
מספר המועסקים גדל	ירידה בשכר הריאלי	היצע גדל	גידול בהיצע העובדים (עובדים זרים או עלייה)
מספר המועסקים גדל	עלייה בשכר הריאלי	ביקוש לעובדים גדל	שיפור טכנולוגי
מספר המועסקים קטן	ירידה בשכר הריאלי	ביקוש לעובדים קטן	מס על המעסיקים

שיעור ההשתתפות בכוח העבודה = כוח העבודה (מועסקים + מובטלים) מתוך האוכלוסייה.
 שיעור האבטלה = שיעור המובטלים מתוך כוח העבודה.

הערות חשובות:

הגדלת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה יכולה להקטין, להגדיל או לא לשנות את שיעור האבטלה. תלוי לאן הגיעו האנשים הנוספים שמעוניינים לעבוד (לעבודה או ללשכת אבטלה ©).

שיעור ההשתתפות במדינת ישראל נמוך ביחס למדינות אירופה וארה"ב בעיקר בגלל הגברים החרדים והנשים הערביות, אך גם בניכוי שתי קבוצות אלו, הוא עדיין נמוך יותר

סוגי אבטלה:

סוג	סיבה	דרך פיתרון	גורמים להחמרה במצב
אבטלה קיינסיאנית	חוסר ביקושים, אין צורך בכל העובדים	הגדלת ביקושים ע"י הגדלת G, הקטנת T, הורדת ריבית, השקעות ציבוריות. לעיתים שכר מינימום יעזור לפתרון הבעיה.	שיפור טכנולוגי, הקטנת ביקושים, גידול בהיצע העובדים.
אבטלה קלאסית	שכר מינימום	הורדת שכר מינימום, עידוד הביקוש של היצרנים לעובדים ע"י שיפור טכנולוגי או סובסידיה למעסיקים.	עליית שכר מינימום, גידול בהיצע העובדים.
אבטלה מבנית	חוסר התאמה בין גורמי הייצור הדרושים במשק	הגדלת ההון הדרוש להעסקת העובדים, הכשרה מקצועית.	
אבטלה חיכוכית	אנשים במצב ביניים בין עבודות	ביקוש גבוה לעובדים עוזר לפתרון הבעיה. שגשוג במשק.	מיתון במשק
אבטלה איזורית	אנשים שחיים בפריפריה	עידוד השקעות כמו אינטל בקרית גת (לא הכי יעיל), בניית תשתיות תחבורה לתנועה של העובדים.	

אבטלה טבעית (נורמלית) = אבטלה מבנית + חיכוכית + איזורית.

נקודות חשובות:

- הגדלת ביקושים לסחורות לא תצמצם אבטלה קלאסית.
- הורדת שכר מינימום לא תצמצם אבטלה קיינסיאנית.

פרק 4- הצמיחה והפיריון – מודל סולו

יש להכיר את נוסחת הצמיחה ואת נוסחת הפיריון, להציב את הנתונים ולמצוא את הנעלמים.

$$\Delta Y = \alpha \frac{\Delta A}{A} + \beta \frac{\Delta K}{K}$$

$$\Delta Y = \alpha \frac{\Delta A}{A} + \beta \frac{\Delta K}{K}$$

ΔY - תוצר לנפש, N - אוכלוסיה

Y - תוצר, L - כוח העבודה (תעסוקה)

K - מלאי ההון הנקי

A - פיריון הכולל = שיקלול של פיריון העבודה A_L ובפיריון ההון A_K .

$\alpha = \frac{W}{NI}$ - החלק של השכר בהכנסה הלאומית

$\beta = \frac{R}{NI} = 1 - \alpha$ - החלק של הרווחים בהכנסה הלאומית

שימו לב, המונה הוא הגידול של המשתנה (הערך המוחלט שלו) ואילו השבר הוא היחס בין השינוי לגודל המקורי, כלומר שיעור הגידול באחוזים.

$$\Delta K = \frac{I}{N} - \delta K$$

דוגמאות לנתונים:

1. $\frac{L}{N}$ - שיעור ההשתתפות בכוח העבודה. משתנה זה מאפשר להסיק על השינוי ב L לעומת השינוי ב N .

לדוגמא, אם האוכלוסיה גדלה ב 2% ושיעור ההשתתפות לא השתנה, אז גם מספר המועסקים עלה ב 2%.

2. אם ידוע שהיחס בין עבודה להון לא השתנה אזי שיעור השינוי בעבודה ובהון היה זהה.

3. אם ידוע ששיעור השינוי בעבודה ובהון (או בפיריון העבודה וההון) היה זהה, אזי ניתן לדעת שגודל האיבר $\alpha \frac{\Delta L}{L} + \beta \frac{\Delta K}{K}$ גם הוא שווה לאותו שיעור שינוי, מבלי לקבל כל מידע על α, β .

4. אם פונקציית הצמיחה מקיימת תע"ל, אז הפיריון בפועל נמוך מהפיריון הנמדד ולהיפך.

דוגמא 1 :

הנח שפונקציית הייצור של המשק מקיימת ת.ק.ל. בשנה מסוימת :
שיעור הגידול במלאי ההון הנקי 3%, שיעור הגידול במספר העובדים 6%.
פיריון ההון עלה ב 1% ופיריון העבודה ירד ב – 1%. ידוע שהחלק של השכר בהכנסה הלאומית הוא 75%.
ידוע שהתוצר לנפש גדל ב 0.75%. מכאן שהאוכלוסייה גדלה ?
4%

דוגמא 2 :

הנח שפונקציית הייצור של המשק מקיימת ת.ק.ל. בשנה מסוימת :
שיעור הגידול במלאי ההון הנקי 3%, שיעור הגידול במספר העובדים 3%.
ידוע שהתוצר לנפש גדל ב 0.75%. שיעור הגידול באוכלוסייה היה 3%, גם כן. מכאן שהפיריון הכולל גדל ב :
0.75%

דוגמא 3 :

הנח שפונקציית הייצור של המשק מקיימת ת.ק.ל. בשנה מסוימת :
שיעור ההשתתפות בכוח העבודה לא השתנה. מספר המועסקים גדל ב- 2%.
היחס בין עבודה להון לא השתנה. מכאן שהפיריון הכולל גדל ב :

1. שיעור לא ידוע.

2. 2%.

3. שיעור זהה לגידול בתוצר לנפש.

4. פחות מ- 2%.

דוגמא 4 :

הנח שפונקציית הייצור של המשק מקיימת ת.ק.ל. בשנה מסוימת :
שיעור הגידול במלאי ההון הנקי 3%, שיעור הגידול במספר העובדים 1%. האוכלוסייה גדלה ב 2%.
ידוע שהתוצר לנפש לא השתנה. החלק של השכר בהכנסה הלאומית כפול מהחלק של הרווחים. מכאן
שהפיריון הכולל גדל בקירוב ב :

1. 4%.

2. 0.333%

3. 1%

4. חסרים נתונים ולכן לא ניתן לדעת במדויק.

צמיחה

שיעור השינוי של התמ"ג משנה לשנה עוקבת.

צמיחה מצד ההיצע וצמיחה מצד הביקוש

כשמסתכלים על מסלולי צמיחה, כדי להשיג צמיחה ארוכת טווח של התוצר לנפש, צריך שהביקושים וההיצע יעלו. מבחינת פונקצית הייצור שיפור טכנולוגי/תוספת הון/תוספת עובדים וגם ביקושים בהתאם. כשיש עליה יש צמיחה, כי יש תוספת עובדים וגם תוספת ביקושים.

תנאים לצמיחה ארוכת טווח

צמיחה מצד ההיצע

1. גידול במספר העובדים - גידול טבעי + עלייה.
2. גידול בהון – גידול בהשקעות. כשהתוצר עולה מפנים חלק ממנו להשקעות ואז זה מזין גם את ההשקעות בצידוד, במכונות, בשיפורים טכנולוגיים.
3. גידול בפיריון - שינויים טכנולוגיים הודות למחקר ופיתוח, השכלה והכשרות מקצועיות.
4. ייבוא – אינו תנאי לצמיחה, אם כי ייבוא הון היה מקור מרכזי לצמיחה בשנים הראשונות של המדינה.

צמיחה מצד הביקוש

1. גידול במספר התושבים - גידול טבעי + עלייה.
2. התעשרות של התושבים.
3. ייצוא – צמיחה מצד הביקוש, אך גם פיריון גדל, כי צריך להתחרות עם משקים אחרים ויצרנים אחרים ואז יש מוטיבציה לעשות שיפורים טכנולוגיים כל הזמן. כל ענף שמייצא מתייעל – צמצום הוצאות, שיפור מוצר וכו'. והפיריון מגדיל את הצמיחה. הגדלת הפיריון – מצד היצע ומגדיל ביקושים ע"י חו"ל.

פרק 5- המגזר הציבורי

ממשלה לרוב פוגעת בהקצאה היעילה ע"י מיסוי והעסקת עובדים במגזר הציבורי על חשבון המגזר העיסקי. התערבות טובה במיקרים של מוצרים ציבוריים, השפעות חיצוניות ומונופולים. המגזר הציבורי אינו שואף ליעילות ולכן גורם לבזבז. הוצאות הממשלה:

1. מוצרים ציבוריים – ביטחון, משפט, תשתיות.

2. מוצרים חצי ציבוריים – חינוך, בריאות ורווחה.

3. תשלומי העברה – קצבאות.

4. הוצאות מימון החובות של הממשלה.

הוצאה	שינוי לאורך השנים	הערות
הוצאות ביטחון	בירידה משנת 1985	התחיל בתכנית הייצוב, יש יתרונות לגודל ולכן האחוז קטן.
הוצאות בריאות	בעלייה מתמדת	תוחלת החיים עולה ויש גידול באחוז הזקנים
הוצאות החינוך	בגדילה באחוזים, אך בירידה בהוצאה לילד	גידול במספר הילדים מביא לירידה בהוצאה לילד.
תשלומי העברה - קצבאות	עלייה דרמטית על חשבון הביטחון	קבצת זיקנה, קצבאות ילדים עקב שינוי בתנאי הזכאות, עולים חדשים מבוגרים, שלא התאימו למשק, אבטלה גדולה.

הכנסות הממשלה:

מס הכנסה – מס פרוגרסיבי. פוגע ברצון העשירים לעבוד.

מס בריאות – מס יחסי שאינו משנה את השוויין.

מע"מ – מס על צריכה. מס רגרסיבי שפוגע יותר בעניים.

הכנסות מהפרטה – מכירת חברות ממשלתיות.

בכל השנים יש גירעון בתקציב הממשלה (חיסכון שלילי). מימון הגירעון נעשה ע"י מכירת אג"ח ותשלום ריבית על החוב. כדי לממן את הריבית הממשלה מעלה מיסים ופוגעת במשק. כמו כן, העסקים הפרטיים נאלצים לשלם ריבית יקרה למימון הלוואת שלהם, כדל להתחרות בתנאים שהממשלה נותנת. גידול בתוצר כפי שקרה בשנים האחרונות מגדיל את ההכנסות ממיסים ומקטין את הגירעון. מימון הגירעון – עד 85 מימנו ע"י הדפסת כסף, לאחר מכן ע"י מענקים מחו"ל ומכירת אג"ח. הגירעון לא ירד מאז 85 והגיע לרמה של 6% מהתוצר בשנת 2003, שזה נחשב גבוה לעומת נורמה של 2%-3% בעולם. רק בשנתיים האחרונות יש ירידה.

1. שוק הכסף נמצא בשיווי משקל. באיזה מהמיקרים הבאים תהיה עלייה שער הריבית :

1. הממשלה נוקטת במדיניות מוניטרית מרחיבה.
2. הממשלה נוקטת במדיניות מוניטרית מצמצמת.
3. הממשלה נוקטת במדיניות פискаלית מרחיבה.

- א. רק טענה 1 נכונה.
- ב. רק טענה 2 נכונה.
- ג. רק טענה 3 נכונה.
- ד. רק טענות 2 ו-3 נכונות.
- ה. כל הטענות אינן נכונות.

2. שוק הכסף נמצא בשיווי משקל. באיזה מהמיקרים הבאים תהיה עלייה שער הריבית :

- א. הממשלה הקטינה את הצריכה הציבורית.
- ב. הממשלה ביצעה ייסוף של שער השקל.
- ג. הממשלה הגדילה את תשלומי ההעברה.
- ד. הציבור החליט להגדיל את החיסכון בכל רמת הכנסה.

3. שוק הכסף נמצא בשיווי משקל. באיזה מהמיקרים הבאים תהיה בהכרח ירידה שער הריבית :

- א. הממשלה הגדילה הצריכה הציבורית בתקציב מאוזן.
- ב. הממשלה עשתה פיחות.
- ג. הממשלה הגדילה את תשלומי ההעברה.
- ד. הממשלה הגדילה את מכסי הייבוא.
- ה. התוצר בחו"ל ירד.

פרק 6 – עוני וחלוקת הכנסות

הגדרת קו העוני – עני הוא מי שהכנסתו הפנויה לנפש התיקנית שווה או פחות מ 50% של ההכנסה החציונית לנפש תיקנית.

סולם אקוויוולנציה :

מספר נפשות תיקני	מספר נפשות
1.25	1
2.00	2
2.65	3
3.20	4
3.75	5
4.25	6
4.75	7
5.20	8
5.60	9

הערות חשובות :

- מספר הנפשות התקני שווה למספר הנפשות בפועל רק עבור משפחה של שתי נפשות.
- מעל ל- 2 נפשות, השינוי הדרוש בהכנסה בפועל נמוך מהשינוי במספר הנפשות בפועל.
- מתחת ל-2 נפשות (נפש אחת) , השינוי הדרוש בהכנסה בפועל גבוה מהשינוי במספר הנפשות בפועל.

דוגמא 1 :

להלן סולם השקילות לקביעת הכנסת קו העוני בהתאם למספר הנפשות במשפחה
אם ידוע שהכנסת קו העוני עבור משפחה בת 4 נפשות היא 3200 ₪ אז :

- א. משפחה בת 6 נפשות שהכנסתה 5000 ש"ח גבוהה מהכנסת קו העוני ב- 700 ₪ .
- ב. משפחה בת 8 נפשות שהכנסתה 5000 ₪ נמצאת בדיוק על קו העוני .
- ג. אם תוכפל הכנסתם של כל המשפחות במשק מספר העניים יקטן.
- ד. משפחה בת 2 נפשות המרוויחה 1600 ₪ נמצאת מתחת לקו העוני.

להלן סולם השקילות לקביעת הכנסת קו העוני בהתאם למספר הנפשות במשפחה. במשק נמצאות 5 משפחות:

- משפחה א' בת 2 נפשות מרוויחה 6000 ₪.
- משפחה ב' בת 2 נפשות מרוויחה 3200 ₪.
- משפחה ג' בת 3 נפשות מרוויחה 5500 ₪.
- משפחה ד' בת 6 נפשות מרוויחה 10000 ₪.
- משפחה ה' בת 8 נפשות מרוויחה 5200 ₪.

מכאן ש:

- א. הכנסת קו העוני למשפחה בת 2 נפשות היא 2075 ₪.
- ב. במשק יש שתי משפחות עניות.
- ג. הכנסתה של משפחה ד' גבוהה מקו העוני של משפחה בת 6 נפשות ב 1256 ₪.

תשובה:

- א. משקללים את כל המשפחות להיות בנות שתי נפשות ומגלים שהמשפחה החציונית (באמצע) היא בת הכנסה של 4150 ₪ ולכן קו העוני הוא מחצית מהכנסת החציון. תשובה א' נכונה.
- ב. יש משפחה אחת ענייה.
- ג. צריך לשקלל את קו העוני מסעיף א' לקו עוני של 6 נפשות.

השפעות על הכנסת קו העוני ומספר העניים:

1. שינוי בשיעור זהה של הכנסת כל הפרטים במשק תשנה את הכנסת קו העוני באותו שיעור ללא שינוי במספר העניים וללא שינוי באי השיוויון (בעקומת לורנץ ומדד ג'יני).
2. שינוי בהכנסה של הפרטים העשירים בלבד או העניים בלבד לא תשנה את הכנסת קו העוני ואת מספר העניים.

חלוקת הכנסות בין עשירונים:

הנחות יסוד: העשירונים מסודרים מהנמוך לגבוה, כך שעשירון גבוה יותר מרוויח אחוז גבוה יותר בהכנסה הלאומית. סך ההכנסות של כל עשרת העשירונים שווה 100% מההכנסה הלאומית.

כלל ברזל: בכל קבוצת עשירונים, העשירון העליון בקבוצה מרוויח יותר מהממוצע והעשירון התחתון מרוויח פחות מהממוצע. לא ניתן לגעת מה קורה עם העשירונים במרכז הקבוצה.

דוגמא לתרגיל: הכנסת 4 העשירונים התחתונים היא 10% מההכנסה הכוללת. הכנסת 3 העשירונים העליונים היא 60% מההכנסה הכוללת.

1. מה ניתן לומר על הכנסת העשירון העליון ?
2. מה ניתן לומר על הכנסת העשירון התחתון ?
3. מה ניתן לומר על הכנסת העשירון השביעי ?
4. מה היחס בין הכנסת העשירון השביעי והעשירון התחתון (עשירון מספר 1) ?

פיתרון:

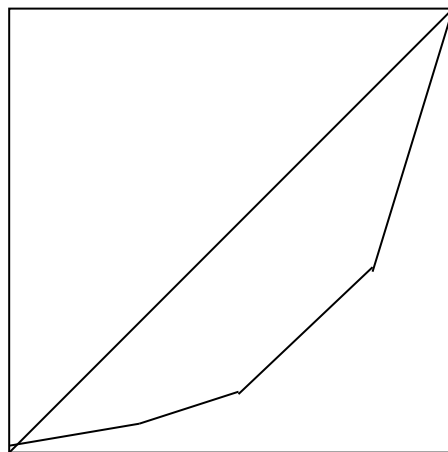
1. הכנסת 3 העשירונים העליונים היא 60% מההכנסה הכוללת, כלומר העשירון התחתון בקבוצה (עשירון 8) מרוויח פחות מהממוצע שהוא $20\% (60/3)$. העשירון העליון בקבוצה (עשירון 10) מרוויח יותר מהממוצע.
2. הכנסת 4 העשירונים התחתונים היא 10% מההכנסה הכוללת, כלומר העשירון התחתון (עשירון 1) מרוויח פחות מהממוצע שהוא $2.5\% (10/4)$. העשירון העליון בקבוצה (עשירון 4) מרוויח יותר מהממוצע.
3. מה קורה עם 3 העשירונים באמצע (עשירונים 5-6-7) ?
תשובה: הם מרוויחים את היתרה של ההכנסה הלאומית כלומר $30\% (100-60-10)$.
כלומר העשירון התחתון בקבוצה (עשירון 5) מרוויח פחות מהממוצע שהוא $10\% (30/3)$.
העשירון העליון בקבוצה (עשירון 7) מרוויח יותר מהממוצע (יותר מ 10%).
4. מה היחס בין הכנסת העשירון השביעי והעשירון התחתון (עשירון מספר 1) ?
העשירון השביעי מרוויח יותר מ- 10% והעשירון התחתון מרוויח פחות מ 2.5% , לכן היחס ביניהם הוא יותר מפי 4 $(10/2.5)$.

מדד ג'יני ועקומת לורנץ

עקומת לורנץ מתארת בצורה גרפית את אי השוויון. השטח שבין העקומות המייצגות את החלוקה של ההכנסות בין העשירונים לאלכסון מייצג את אי השוויון. ככל שהשטח גדול יותר אי השוויון גדול יותר.

דוגמא מספרית:

משפחה	הכנסה	אחוז מההכנסה הלאומית	אחוז מצטבר לרבעונים
א	10	5%	5%
ב	30	15%	20%
ג	60	30%	50%
ד	100	50%	100%
סך הכל	200		

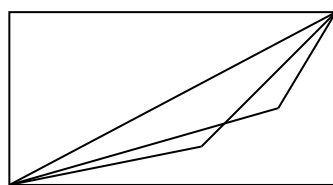

אחוז מצטבר בהכנסות

אחוז מצטבר במשפחות

מדד ג'יני מייצג את אי השוויון במשק, ככל שהמדד גבוה יותר אי השוויון גבוה יותר. הקשר בין מדד ג'יני לעקומת לורנץ:

1. מדד ג'יני זהה אין מעיד בהכרח על עקומת לורנץ זהה (התפלגות הכנסות זהה בין העשירונים).

% הכנסות

% משפחות

2. מדד ג'יני שונה מעיד בהכרח על עקומות לורנץ שונות.

3. עקומות לורנץ זהות $\Rightarrow$ מדד ג'יני זהה. עקומות לורנץ שונות לא אומר שמדד ג'יני שונה.

ההשפעה של מיסים וסובסידיות על מדד ג'יני ועקומת לורנץ.

1. מס קבוע במשק לא שוויוני מגדיל את אי השוויון ואת מדד ג'יני.
סובסידיה קבועה מקטינה את אי השוויון ואת מדד ג'יני.
2. מס או סובסידיה באחוז קבוע ללא הבדל ברמת ההכנסה אינם משפיעים על אי השוויון.
3. מס באחוז קבוע שעולה עם רמת ההכנסה מקטין את אי השוויון (מס הכנסה לדוגמא).
4. מע"מ הוא מס רגרסיבי ולכן הקטנת המס היא פעולה פרוגרסיבית (מקטינה אי שוויון).

באיזה מהמיקרים הבאים מדד ג'יני יגדל?

1. הממשלה הטילה מס של A ש"ח על כל המשפחות במדינה.
2. הממשלה הקטינה את המע"מ.
3. ההכנסות של כל הפרטים במשק גדלו פי 2.
4. הממשלה הגדילה את מס הבראות מ 4% ל 5%.
5. הממשלה הגדילה את קצבאות הזיקנה.
6. הממשלה מקטינה את מדרגות מס הכנסה.

פרק 7 – מאמרים

סקירה היסטורית:

שנים	מצב המשק	סיבות	הערות נוספות
1949-1951	מיתון, צנע ומחסור במטבע חוץ	תקופת חירום, מצב מלחמה, השקעות אדירות בקליטת עליה.	קום המדינה, גידול מהיר במספר התושבים
1952-1965	צמיחה מהירה	השקעות שבשלו, השקעות מייבוא הון, עלייה במספר המועסקים ובפיריון	בנק ישראל קם ב 1954, עלייה ברמת החיים מגדילה אי שיוויון,
1966-1967	מיתון	סיום פרויקטי השקעה גדולים, מדיניות קיצוצים של הממשלה שחששה מגירעון במאזן המסחרי ולכן הורידה ביקושים וקיצצה אשראי.	אבטלה חריפה, ירידה מהארץ
1968 - 1972	צמיחה	הקמת התעשייה הביטחונית (עקב חרם של צרפת), השקעות ענקיות בשטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים. עלייה גדולה	עלייה חריפה בעודף הייבוא.
1973-1984	עצירת הצמיחה (אין גידול בתוצר לנפש), ואינפלציה חזקה	מלחמת יום הכיפורים, משבר הנפט בכל העולם.	מעבר של המובטלים למגזר הציבורי הלא יצרני. הוצאות הממשלה גדלו ל 66% מהתוצר. היפר אינפלציה והתמוטטות הבנקים.
1985-1988	תכנית הייצוב (עצירת האינפלציה המשתוללת)	- קיצוץ גדול בתקציב הממשלה - ירידה בשכר הריאלי - פיחות חזק וייצוב שער החליפין - לתקופה ארוכה - הקפאת מחירים מנהלית לתקופת זמן מוגבלת. - שינוי חיצוני – ירידה במחירי הנפט.	שתי תכניות ייצוב ראשונות נכשלו. היה צורך בממשלת אחדות + הסכמה של ההסתדרות לצעדים.
1989-1997	צמיחה ואחר כך האטה	- עליה גדולה מרוסיה ועליית ביקושים שמניעים את המשק. - האטה נבעה בעיקר משינויים ביחסי המסחר עם חו"ל.	העלייה (כוח אדם משכיל ומיומן) לוותה באבטלה גדולה בגלל חוסר התאמה של העולים למקצועות הדרושים בארץ. ככל שהייתה התאמה קטנה האבטלה וגדל התוצר.
1996-2003	צמיחה נמוכה בתוצר וצמיחה שלילית בתוצר לנפש	מצב מדיני של מלחמה מתמשכת, רצח רבין	שנת 2001 חריגה בשל ביקוש גבוה למוצרי ההייטק, המשק מושפע גם מהמצב בעולם אחרי אסון התאומים.

שאר השנים מפורטות באתר.

שוק מט"ח

התפתחות שוק מט"ח בישראל

בין השנים 1948 – 1988 שער החליפין קבוע. נקבע ע"י הממשלה ונשמר על ידה.

בעיות בשמירה על שער החליפין

1. בנק ישראל מוגבל בכמות המט"ח שהוא יכול למכור.
2. בנק ישראל מוגבל בכמות המט"ח שהוא יכול לקנות, כי השקלים שהוא מדפיס בתמורה למט"ח, מציפים את השוק בשקלים וגורמים לאינפלציה ולערעור השווקים הפיננסיים.

מתי הממשלה ביצעה פחותים ?

כאשר היו גרעונות במאזן התשלומים אשר הקטינו את רזרבות מט"ח, המוחזקות על-ידי בנק ישראל, מתחת לרמת רזרבות השווה ל-3 חודשי יבוא.

במשך 40 השנים הראשונות תמיד היו רק פחותים. כלומר מי שקנה דולרים ידע שערכם יעלה תמיד. השאלה הייתה בכמה !?

בשנת 1977 נעשה ניסיון של ליברליזציה במט"ח, שנכשל קשות.

שנות ה-80 – הוחלט ששע"ח צריך להיות יותר נייד ועברו לנייד **מבוקר** – לתת לשע"ח להיות נייד רק בתחום מסוים. בשנות ה-80 הייתה אינפלציה וכל הזמן היה פחות. כדי לנסות לטפל באינפלציה ולכן נתנו תחום לשע"ח של עד 3% למטה ולמעלה משער האמצע.

בהמשך פותחה שיטת רצועת האלכסון, אשר השיפוע שלה יה לפי ההפרש בין תחזית האינפלציה בארץ לאינפלציה בחו"ל. פתחיה בר-שביט הוא שפיתח את שיטת האלכסון וטען שלשיטה זו יש מייצבים אוטומטיים שיגרמו לנו להיות בד"כ על קו האמצע (לא בגבולות) משום שאם יהיה עודף ירצו לקנות ונהיה באמצע. ואם יש ביקוש, ימכרו ונגיע לאמצע. בפועל פתחיה בר-שביט טעה בטענתו בתקופה אחורה של כ-4 שנים (בין 94-98) היינו בדרך כלל על הגבול התחתון. פרנקל – נגיד הבנק העלה מאוד את הריבית וכוחה עלה על כוח המייצבים האוטומטיים. פרנקל העלה את הריבית כדי להימנע מאינפלציה. העלאת הריבית הביאה לעליה בהשקעות והכניסה הון ונוצר עודף היצע מט"ח שהבנקים נאלצו לקנות.

החל משנת 1997 בנק ישראל חדל להתערב בשוק המט"ח וכוחות השוק קבעו את שער החליפין.

החל מ 1999 שער החליפין החל לעבור גם ייסופים ולא רק פחותים. יציבות המחירים בארץ גרמה ליציבות בשער החליפין.

קיימים שלשה כוחות, הקובעים היום את שער החליפין בשוק:

הראשון: מצב החשבון השוטף במאזן התשלומים. במשך שנים ארוכות זה היה הגורם הדומיננטי, כי לא היו תנועות הון משמעותיות אל המשק וממנו. היום הוא גורם משני, בעיקר משום שהגרעון בחשבון השוטף אינו גדול - כ-2 מיליארד דולר, ואינו תנודתי במיוחד.

השני: תנועות ההון לטווח קצר. במסגרת זו כלולים אשראים מבנקים ופקדונות בבנקים - של תושבי ישראל - במט"ח, ושל תושבי חוץ - בשקלים, ותחליפיהם בשוקי הכספים בארץ ובחול. תנועות הון אלה אמורות להגיב לשינויים בפערי הריבית.

תנועות הון לזמן קצר הפסיקו להיות גורם משפיע. הסיבה היא שתנועות ההון לזמן קצר אינן נקבעות רק ע"י פערי ריבית אלא גם תוך התחשבות בסיכון שער החליפין. כאן טמון השינוי הגדול אשר התחולל בארבע השנים האחרונות: בעוד שבמשך 50 שנה השקל יכול היה רק להחלש, הרי בארבע השנים האחרונות נוצרה מציאות בה הוא יכול גם להתחזק. בעוד שבעבר, מי שהשקיע במט"ח יכול היה לצפות שהשקעתו תישא פירות בשקלים לא רק בשל הריבית המט"חית אלא גם בשל הפיחות, הרי עתה קיימת אפשרות שפירות הריבית יתקזזו, ואולי אף יותר, ע"י ייסוף.

הכח השלישי, והחשוב ביותר, הוא תנועות ההון לטווח ארוך. מדובר בהשקעות ריאליות אשר זורמות למשק הישראלי בשנים האחרונות, בעיקר בשל גיוס ההון של חברות ישראליות בשוק ההון בארה"ב, אבל גם בהשקעות ישירות בשוק המניות בארץ ובהון לא סחיר של חברות ישראליות. במסגרת זו נכלל גם גיוס הון באמצעות הנפקת אג"ח לטווח ארוך בחו"ל או ע"י קבלת הלוואות לטווח בינוני מהבנקים בחו"ל. במקביל יש השקעות ריאליות של חברות ישראליות בחו"ל. המכנה המשותף של תנועות הון אלה הוא שהן אינן תלויות בריבית לטווח קצר, אלא הן מונעות משיקולי ריווחיות לטווח ארוך.

ליברליזציה בשוק המט"ח דורשת:

- מישמעת פיסקלית המובילה באמינות להקטנת החוב הציבורי;
- מישמעת מוניטרית השומרת על יציבות מחירים;
- שוקי כספים והון מקומיים המשוחררים ממעורבות הממשלה.

בשנת 2005 עברנו לשע"ח נייד.